

Запорізький державний медичний університет

Кафедра суспільних дисциплін

Методичні рекомендації

для викладачів

до практичного заняття з дисципліни

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

на 1 курсі медичних та фармацевтичних факультетів

освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр»

спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія», 221 «Стоматологія»,

226 «Фармація, промислова фармація», 226 «Фармація»

Тема: Вступ до історії України. Стародавня історія України. Проблеми виникнення і становлення української державності княжого періоду. Литовсько-польська доба української історії.

Запоріжжя 2020

Склали: доцент Бідзіля Петро Омелянович,
ст.викладач Дідик Сергій Сергійович,
викладач Касаткіна Катерина Андріївна.

Методичні рекомендації обговорені та ухвалені на засіданні кафедри суспільних дисциплін і рекомендовані до затвердження цикловою методичною комісією

« 16 » березня 2020р. Протокол № 9

Зав.кафедри суспільних дисциплін, д.ф.н., професор

Утюж І.Г.

Методичні рекомендації затверджені на засіданні циклової методичної комісії суспільних та гуманітарних дисциплін та рекомендовані для використання в освітньому процесі

«   » _____ 2020р. Протокол № _____

Голова комісії, д.філ.н, професор

Гребенюк Т.В.

Актуальність теми:

Українських народ має багатовікову історію. Перші люди з'явилися на наших теренах 1 млн. років тому. Стародавня доба історії України насичена подіями. Південними степами кочували кіммерійці, скіфи, сармати та ін. Вони засновували свої держави і залишили глибокий слід в історії українського народу. На Півдні України свої високо розвинуті колонії засновували греки. Значення античного впливу для населення українських земель було величезним. Наші землі були залучені до досягнень античної цивілізації (технології обробки землі, ремесла, товарно-грошових відносин), познайомилися з демократичним устроєм грецьких полісів. Також античні колонії сприяли поширенню християнства на українських землях.

Київська Русь вперше об'єднала східнослов'янські племена в єдиній державі; прискорила їх економічний, політичний, культурний розвиток; — захистила східнослов'янські землі від нападів іноземних держав і кочовиків; була бар'єром між Західною Європою і Степом; підняла й укріпила міжнародний авторитет східних слов'ян, долучила їх до міжнародної політики. Саме на теренах Русі розпочалося формування українського народу, його мови, культури, традицій. Русь справедливо порівнюють з імперією Карла Великого у Західній Європі (VII—VIII ст.) – величезна і могутня держава від Балтики до Чорного моря. Справу Русі продовжило Галицько-Волинське князівство. Це перша власне українська держава. Правителі Галицько-Волинського князівства захистили від загарбання та асиміляції східних слов'ян, забезпечили високий рівень економічного та духовно-культурного розвитку українських земель.

Литовсько-польський період характеризується відсутністю державності українців. Територія України була розділена між сусідніми державами. Найбільші частини українських теренів дісталися Литві і Польщі. На довгий час життя українців буде пов'язане з цими державами. Перебуваючи у складі Речі Посполитої українці зазнають не тільки феодальної експлуатації, національно-релігійного гніту та покріпачення, а й познайомляться через Польщу з Реформацією, створять свою власну Українську греко-католицьку церкву,

будуть втягнуті в європейську культурно-наукову орбіту, познайомляться зі шляхетськими вольностями та демократією.

I. Мета навчання:

Загальна: Отримати ґрунтовні знання з історії українського народу зазначеного періоду. Навчитися абстрактно мислити, здійснювати аналіз інформаційних джерел: наукову літературу, історичні та картографічні джерела інформації.

Освітня: Вступ до курсу та онаяомлення з періодизацією історії України. Знайомство з першими етапами українського державотворення – держави Київська Русь і Галицько-Волинське князівство.

II. Кінцеві результати засвоєння теми

Відповідно вимогам стандарту магістерського рівня, студенти після вивчення даної теми повинні:

Знати: хронологічні межі кожного з історичних періодів, давати характеристику кожному з них; розуміти процесу історичного розвитку держави і людства; визначати основні причини появи державності у східних слов'ян; знати основні періоди історії етапи існування Київської Русі і Галицько-Волинського князівства; знати і розуміти основні процеси, які відбувалися на українських землях під владою Польщі і Литви.

Вміти: аналізувати і характеризувати етапи існування Київської Русі і Галицько-Волинського князівства; порівняти Київську Русь і Галицько-Волинське князівство; аналізувати і характеризувати статусу українських земель у складі Литви і Польського королівства; оперувати основними історичними

термінами та поняттями; постійно вдосконалювати свій загально-освітній рівень; аналізувати і опрацьовувати історичні документи; працювати з картами.

Мати фахові (предметні компетенції): здатність до самостійного та критичного мислення, чітко висловлювати власні думки, ідеї, погляди; вміти аргументовано відстоювати власну точку зору.

III. Термін заняття __2 акад. години

IV. План проведення заняття

1 Організаційна частина:

Контроль відвідування. Ознайомлення студентів з темою, метою та планом заняття. Визначення критеріїв оцінювання (5 хвилин)

2 Вступна частина:

Контроль викладачем базісного рівня знань студентів з даної теми на підставі їх самостійної підготовки к заняттю методом усного опитування або вхідного тест-контролю (перелік питань або зразки тестів пропонуються в розділі V) (15 хвилин).

3 Основна частина:

Вивчення, конспектування, дискусія студентів та пояснення викладачем найбільш важливих термінів, понять, певних проблематичних питань теми з використанням методичних рекомендацій для студентів. Розбір і засвоєння графологічної структури теми. Виконання практичного завдання за варіантами та формами (групова, індивідуальна). Перевірка та оцінка виконаних завдань. (60 хвилин)

4 Самостійна робота студентів:

1. Які народи на теренах стародавньої України описує батько історії Геродот?

2. Що можна дізнатися про антів і склавинів з уривку роботи Прокопії Кесарійського «Війна з готами»?
3. Як «Повість минулих літ» описує: розселення слов'ян; правління Аскольда і Діра; Хрещення Русі; діяльність князя Ярослава Мудрого?
4. Проаналізуйте зміст «Устави на волоки»(1557р.). У чому її значення?
5. Проаналізуйте рішення Люблінського сейму про об'єднання Польщі і Литви в одну державу – Річ Посполиту (1569 р.). Назвіть умови цього об'єднання.
6. Ознайомтесь з уривком «Литовського статуту» 1588 р. Чиї інтереси він захищав?

Індивідуальний контроль результатів рішення. (15 хвилин)

5   **Заклучна частина:**

Заклучний тестовий контроль знань та умінь з теми. Виставлення кожному студенту оцінки. Домашнє завдання. (30 хвилин)

Академічна перерва 10 хвилин

Разом 90 хвилин

V. Перелік контрольних питань

Контрольні питання

1. Поясніть значення термінів “історична свідомість”, “історична пам'ять”
2. Поясніть, чому український народ вважається автохтоном на своїй землі.
3. Визначте основні періоди стародавньої України.
4. Розкрийте суть теорій походження Київської Русі.
5. Охарактеризуйте політичний устрій Київської Русі.

6. Що знаменував собою Любецький з'їзд?
7. Хто такий князь Ярослав Осмомисл і які основні характерні риси його внутрішньої і зовнішньої політики?
8. Хто такий Роман Мстиславович і яка його роль у розбудові Галицько-Волинської держави?
9. Хто такий князь Данило Галицький і яка його роль у розбудові Галицько-Волинської держави?
10. Дайте аналіз впливу монголо-татарської навали на розвиток Галицько-Волинської Русі.
11. Дайте характеристику політичного ладу і соціально-класової структури Галицько-Волинської Русі.
12. Назвіть причини, які призвели до занепаду українських земель і входження їх до складу сусідніх держав. У чому особливості литовського проникнення на українські землі?
13. Назвіть головні умови Кревської унії. Які з них були реалізовані, які ні і чому?
14. Визначте причини та умови укладення Люблінської унії. Які наслідки мала Люблінська унія для історії України?
15. Якими були причини укладення, зміст та найближчі наслідки реалізації Берестейської унії? Які зміни відбулися в релігійному житті України?

VI. Графологічна структура теми

1. Стародавня історія України
2. Виникнення та розквіт Київської Русі
3. Київська Русь за часів феодальної роздробленості.
4. Галицько-Волинська держава
5. Історичне значення Київської Русі та Галицько-Волинської держави.

VII. Найбільш важливі термінологічні поняття та теоретичні питання теми:

палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, археологічна культура, етногенез, поліс, хора, акінак, пектораль, Єпархія, Ізгої, Баскак, Берестяні грамоти, Билина, Бортництво, Суспільний стан, Тіун, Удільне князівство, Феодалізм, Феодальна роздробленість, Фреска, Хан, Холоп,Царьград, Церковнослов'янська мова, шляхта, магнати, братства, унія, привілей, фільварок, Сейм, магдебурзьке право, міщани, духовенство, уніфікація, полонізація, окатоличення.

VIII. Завдання для самостійної роботи студентів

Підготуйте доповіді на теми: Кіммерійці, скіфи, сармати на теренах України. Династична політика Ярослава Мудрого. Люблінська унія 1569 р.: причини підписання, зміст, результати, історичне значення для Литви, Польщі, України.

IX. Підсумковий контроль знань

1. Першими на території України розпочали виплавляти залізо.

- А) трипільці
- Б) греки
- В) кіммерійці
- Г) скіфи

2. Трипільські племена мешкали на території України в добу ...

- А) палеоліту
- Б) мезоліту
- В) неоліту
- Г) енеоліту

3. Місто-державу, засноване греками в південно-західній частині Криму у межах сучасного м. Севастополя, називалося...

- А) Фанагорія
- Б) Херсонес
- В) Ольвія
- Г) Тіра

4. Християнство на Русі було прийнято у

- А) 980
- Б) 988
- В) 991
- Г) 995

5. Останнім князем Галицько-Волинської держави був

- А) Лев Данилович
- Б) Юрій II Болеслав
- В) Ярослав Осмомисл
- Г) Юрій I Львович

6. Період феодальної роздробленості

- А) був унікальним явищем, притаманним лише для Київської Русі
- Б) був закономірним наслідком еволюції феодальних відносин
- В) був явищем, притаманним лише для країн Східної Європи
- Г) усі варіанти невірні

7. Галицько-Волинське князівство створив

- А) Роман Мстиславич
- Б) Данило Галицький
- В) Ярослав Осмомисл
- Г) Лев Данилович

8. Держава Річ Посполита утворилася в наслідок

- А) Кревської унії
- Б) Городельської унії
- В) Люблінської унії
- Г) Берестейської унії

9 У наслідок Берестейської унії

- А) утворилося уніатська церква (греко-католицька)
- Б) утворилася нова держава – Річ Посполита
- В) відбувся розподіл земель Лівобережної України
- Г) Польща і Литва утворили військовий союз

10. Селянство було остаточно закріпачене (1588 р.).

- А) I Литовським статутом
- Б) II Литовським статутом
- В) III Литовським статутом
- Г) Уставом на волоки

X. Методичне забезпечення

1. Історія України : навч.-метод. посіб. для підготовки до семінар. занять та самостійної роботи (для студентів закладів вищої освіти МОЗ України денної форми навчання) / упоряд. : П.О. Бідзіля, С.С. Дідик. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018.

2. Історія України: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. (денної форми навчання) / уклад.: П.О. Бідзіля, С.С. Дідик. - Запоріжжя : ЗДМУ, 2016. - 198 с.

3.Тези лекції з даної теми

XI. Рекомендована література:

Базова:

1 Історія України : підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. II-IV рівнів акредитації / В. А. Качкан [та ін.] ; за ред. В. А. Качкана. - К.: ВСВ Медицина, 2014. - 360 .

2 Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В.М. Литвин. — К. : Наук. думка, 2013. — 1056 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1312-4/978-966-00-1312-4.pdf>

3 Хрестоматія з історії України/ Упор. та автор комент. О. М. Уривалкін. -. К. : КНТ. 2007. – 520 с.

Допоміжна

1. Толочко О. П., Толочко П. П. Київська Русь / За заг. ред. В. Смолія. НАН України. Інститут археології, Інститут історії України. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с.

2. Русина О. В. Україна під татарами і Литвою / За заг. ред. В. Смолія. НАН України. Інститут історії України. – К.: Альтернативи, 1999. – 320с.

3. Бунятян К. П., Мурзін В. Ю., Симоненко О. В. На світанку історії / За заг. ред. В. Смолія. НАН України. Інститут археології, Інститут історії України. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с.